

Al vol d'unes CANÇONS

La locució mendelsshoniana «Al vol d'una cançó» que tan bé li escau a una d'aquelles seves inspirades pàgines pianístiques, és expressió que igualment pot referir-se a la primor d'una línia melòdica concreta que al fons emotiu de l'obra en conjunt. Així mateix, però, aquest terme podria entendre's en el sentit de la diversa ubiqüitat d'una cançó, corrent dels anys i qui sap segles del seu pelegrinatge per la nostra geografia, tot assimilant-se ulteriors aportacions d'anònims cantaires antics o moderns. Sota aquest aspecte voldríem, avui, deixar de manifestar la volada de dues de les nostres cançons possiblement poc conegudes en el present, si bé és obvi que enriquides a cada cop d'ala de renovat vigor, haurien fruït, en el seu bon temps i determinat lloc, d'indiscutible fervor popular. Com també pot ser que esdevingudes pur esperit, algun il·lusionat artesà de la música, d'elles corprès, com metall de gran preu n'hagués fos els principals elements en el gresol de la seva inspiració creadora, per a millor, així, transformar-los i manejar-los a l'albir de la seva fantasia.

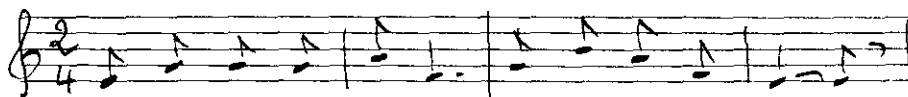
Recolzant això dit, vegi's la mostra següent. De pas pel poble de St. Esteve de Bas, un 19 d'abril de 1959, i abellint d'un breu descans, tinguí la pensada de seure un moment i desalterar la meua set en el primer establiment que caigués a mà, no descartant de trobar-hi algun camperol desvagat, millor d'edat madura, gent de records i de nostàlgies, amb qui entaular conversa. No es féu esperar el personatge, velleit, vorejant els vuitanta i d'oïici, segons digué, serrador. Després d'unes paraules sobre el fred o la calor, o si el sembrat o el feixuc trastejar pel bosc, vàreig com insinuar la possibilitat que conservés en la memòria alguna tonada de quan la seva joventut. En Jaume Geli, tal era el seu nom, no es féu gens pregar, aprestant-se gentilment a trallejar-me, entre altres esbossos sense importància, la següent tonada ací transcrita:

Esta Primavera

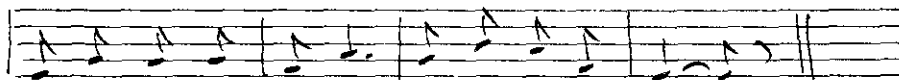
Esta primavera
un niu he trobat
allí a la ribera
al fondo d'un prat
Jo no sé conèixer
'quests petits ocells,
que si són cardines
o bé passerells.

per
Francesc Civil i Castellví

El nostre contertuli ja no es recordava de cap més estrofa.

Es-ta pri-ma-ve-ra un niu he tro-bat,

allí a la ri-bera al fondo d'un prat.

Pel setembre d'aquell mateix any 1959, trobant-me a Castelló d'Empúries, a la recerca de dades sobre un Mestre de Capella de Girona i seguidament, de 1823 a 1853, de la Comtal Vila, Mn. Jaume Lleys, vàreig tenir l'oportunitat de visitar, a l'asil dels Vells, l'allí recollit Andreu Gibert i Busquets, també, casualment, d'uns vuitanta anys d'edat. Li agradava recalcar d'ha-

ver estat ensenyat de música, de petit, pel nebot del susdit Mossèn, en Tonet Agramunt, que fou gran compositor de sardanes i director del grup coral on ell havia cantat en el seu bon temps. Tampoc no es féu pregar gaire en demanar-li si recordava qualche tonada de sa joventut, resultat de la qual cosa són aquestes lletra i música que vénen a completar l'anterior versió assolida a Sant Esteve de Bas.

Una Primavera

'questa primavera (bis)
un niu som trobat
un niu som trobat
en una ribera (bis)
al fondo d'un prat.

Jo no sé conèixer
'quests petits ocells
si seran cardines
o bé passerells.

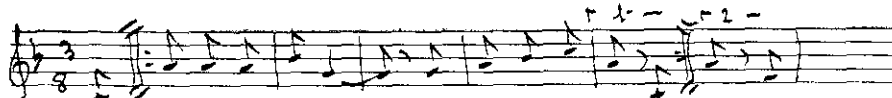
Me'n vaig cap a casa,
dic a la muller:
'questa nierada
a dintre una gàvia
jo la'n criaré.

Els veïns m'n diuen
me'n diuen, Joan,
les vostres cardines
mai més cantaran.

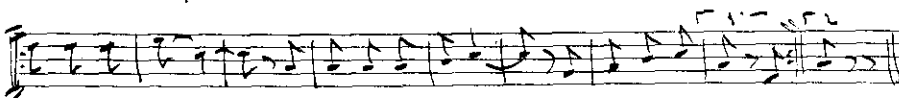
Cantin o no cantin
sols cantin per mi,
a la matinada
'bans del sol eixir.

I el cucut s'estava
a dalt d'un terrat,
la muller rondava
amb un militar.

Cucut no ho diguis
ço que has vist aquí,
te'n donaré figures
'bans del sol eixir.

'ques-ta pri-ma-ve-ra un niu som tro-bat 'ques bat, en

niu som tro-bat en una ri-bera al fondo d'un prat, un prat

Les dues tonades precedents, aparentment diferents quant a disposició de valors, (accent inicial tètic, la primera, i anacrúsic, la segona) són, no obstant, això, idèntiques en el fons malgrat la diversitat mètrica.

I tornem de nou a enfrontar-nos amb la mateixa cançó, captada aquesta vegada amb variants, en plena regió pirenaica, en el joliu llogaret de Beget. Seria un 10 de maig de 1964;

d'interpret la senyora Núria Carreras, memòria clara i segura veu no obstant d'ostentar ja una certa edat. Per les presses, però, d'última hora la transcripció que en fem ens quedà, quant a text, quelcom confosa, motiu pel qual el que figura a continuació ha estat prèviament confrontat amb la lletra recollida poc després, el 1966, i de la mateixa cantora, per l'erudita investigadora K. Büller.

Amor i Ocells

(tonada com la precedent)

Guerra n'hi ha alçada
l'amor contra mi (bis)
l'amor contra mi
les forces se m'hi acaben (bis)
m'hi cal arrendir.

I el cucut cantava
a dalt del teulat
la teva amor parla
amb un advocat.

Tu, cucut no xerris
lo que has vist de mi,
jo t'hi daré panses
vespre i de matí.

Una matinada
sent el sol eixit
llargo la ramada
per un camp florit.

La ramada és llarga
no la'n puc regir,
'questa matinada
un niu he trobat.

'questa matinada
un niu he trobat
al peu d'una rima
al fonsà d'un prat.

Jo no sé conèixer
'quests petits ocells,
si en seran cardines
o bé passerells.

'questa matinada
trobí un amic meu:
me'n diu, i ho consta
me'n diu, amic meu.

Les teves cardines
te les casaran,
— Si es casen que es casin
a mi res no em fan.

Si cantin, que cantin,
cantin pas per mi,
és per l'amor meva,
que lluny n'és d'aquí.

Sense desplaçar-nos de Beget ve ara a tomb el comentari d'una quarta cançó, dictada allí mateix, en comú, per un grup de feligresos, en la mateixa casa-rectoral. L'estil n'és satíric, per no dir groller, i encontinent ens evoca les trifulgues i graciositats dels Robin i Marion de l'Edat Mitjana. Es tracta d'una cançó-diàleg feta d'incisives preguntes i de no menys evasives

respostes acompanyades d'una tonada semi salmòdica ben a propòsit per a no entorpir la mímica d'ambdós interlocutors. Les estrofes en qüestió són comunament conegudes a la contrada per «la cançó del cul brut», si bé, igualment, amb epígraf més assèptic, per «la cançó de Mariut».

Mariut !

— On eres ahir tarda,
cul brut, mal brut, Mariut?
On eres ahir tarda?

— Al riu, rentar ensalada,
bon Déu, senyor, mon marit,
al riu rentar ensalada.

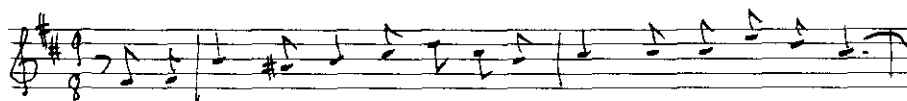
— Qui eren els que t'ajudaven?
cul brut, mal brut, Mariut.

— N'eren meves cam'rades
bon Déu, senyor, mon marit.

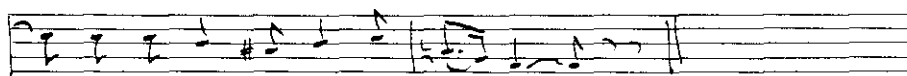
— Elles porten pas calces.

— Es que anaven retrossades.
— Tes cam'rades porten pas espasa.
— N'eren el fus i la filosa.
— Tes cam'rades porten pas barba.
— N'era el moixell de fusada.
— Tes cam'rades porten pas mostaxa.
— Es que havien menjat mores.
— Aquest any no n'és anyada.
— Són de l'anyada passada.
— On les havies deixades?
— En conserva ben cirada.
— T'hi rompria tres pams de testa.
— Què en faries de la resta?
— Refotre'ls per la finestra:

Cans i gats farien-ne festa!

On e-res a-hira la tarda, cul brut, mal brut, Mariut

on e-res a-hira la tar-da.

Es obvi, tot seguit, que aquest text no és oriünd de l'Alta Garrotxa, sinó que més aviat procediria del Rosselló, compte tingut dels gallicismes i restants modismes de llenguatge que en si comporta, tan propis del vessant nord-català. I més encara, que semblaria haver estat recent introduïda aquesta cançó a Beget i comarca per un súbdit francès, probablement refugiat de l'última guerra mundial, un personatge de gust refinat i bon tracte, que deuria frisar els trenta o quaranta anys, conegut per (nom propi o fictici) en «Quico»; feia l'ofici de pastor de can França, una masia de les rodalies i es maridà amb una noia de Sant Llorenç de Cerdans. Aficionat a la música i al cant, solia animar, modern trobador, amb la seva presència, festes majors i no poques vetllades de matança del porc, en les quals aniria, naturalment, descabdellant un abundós repertori que segons s'ha vist el jovent de llavors s'assimilava. Com a di-

versió es valia d'un flabiol, o com ell deia, d'un «flageolet», l'homòleg francès, amb el qual, a més solia cloure les seves actuacions improvisant una mena de «coda» que sempre acabava capritxosament amb un agut tot refinat, fórmula encara, avui, conservada de memòria per algun dels seus —fans— d'aleshores. Vegeu-ne una mostra facilitada al dictat pel senyor Arseni Puigmal, secretari estat d'aquell Ajuntament.

No fineix pas aquí el vol o el caminar de la revessada —Mariut—, sinó que estant a la recerca d'una explicació plausible referent a la seva genuïna procedència, ens assabentarem casualment d'un remarcable estudi de A. Coreu-roy, «Le Folklore et la chanson française...» (La Musique, pàg. 95, Larousse, París) en el qual sota l'etiqueta «Les repliques de Marion» se'ns dóna un avenç, en perfecte francès, de l'esmentada cançó:

OUNT'ERES-TU, QUAND TE CRIDAVE? (1)

Où diable es-tu, quand on t'appelle?

Un peu animé

Ount' e - res - tu, quand te cri - da - ve, Mar -
Où diable es - tu, quand on t'ap - pel - le, Mor -
- blu Ma - ri - oun? Ount' e - res - tu, quand te cri - da - ve? —
- bleu Ma - ri - on? Où diable es - tu, quand on t'ap - pel - le? —

- Oú étas-tu allée hier soir?
Corbleu, marbleu, Marion.
- Dans le verger cueillir la salade.
- Qu'est-ce qui t'accompagnait?
- C'était une de mes camarades.
- Tes camarades n'ont pas de moustache
- Avec une mûre elle l'avait faite.

OUNT'ERES TU, AL SÈR, ANADO?

Où étas-tu, ce soir, allée?

Modéré

Ount' é - res tu, — al ser, a - na - do, Cor -
Où é - tais - tu, — ce soir, al - lé - e, Cor -
- bru, Mer - bru, Ma - ri - oun? Ount' e - res - tu, — al ser, a - na - do? —
- bleu, Mer - bleu, Ma - ri - on? Où é - tais - tu, — ce soir, al - lé - e? —

Ja finat, malauradament, l'autor del referit treball, sorgí el següent dilema de si la cançó de Beget era traducció de la versió gala, o si aquesta un simple calc de la catalana. Cap, però, de les dues suposicions no sembla prou viable. En efecte, darrerament i arran de la valuosa aportació del bon amic G. Bourlignex, del Departament d'Estudis Hispànics de la Universitat de Nantes, hem pogut aconseguir aquesta preuada

peça, dialecte i tonada, en sa doble versió, del Llenguadoc, Comtat de Foix, i de la Provença (1) (vegi's facsímil) la qual cosa ens afiança de la seva pertinença als segles XII o XIII, ço que li atorga, en el seu gènere i categoria, un ben guanyat blasó de noblesa. Només ens manca saber, ara, el nom de l'autor o trobador de torn.

(1) JOSEPH CANTELOUBE: *Anthologie des Chants populaires français*, Durand, París (1949).